

Васильцев Т.Г., Бицка Н.П. Проблемы и приоритеты усиления социальной и интеллектуальной составляющих экономической безопасности

Раскрыты проблемы и приоритеты усиления социальной и интеллектуальной составляющих частей экономической безопасности. Осуществлено исследование стратегических направлений обеспечения национальной экономической безопасности. Установлено, что широкое использование комплекса критериев социальной безопасности даст возможность не только конкретизировать эти направления политики по вопросам экономической безопасности в социальной сфере и разработать мероприятия социальной политики государства, но и, отслеживая изменения в угрозе, уточнять имеющиеся разработки новых направлений деятельности. Применение на практике тех или других критериев социальной безопасности будет способствовать решению проблемы экономической безопасности и влиять на социально-экономическое и политическое развитие Украины.

Ключевые слова: экономическая безопасность, риски и угрозы функционирования.

Vasyl'civ T.G., Bytska N.O. Problems and priorities of strengthening of social and intellectual components of economic security

Actuality of theme consists in exposed problems and priorities of strengthening of social and intellectual components of economic security. Research of strategic directions of providing of national economic security is conducted in the article. It is set that the wide use of complex of criteria of social safety will enable not only to specify these directions of policy on questions economic security in a social sphere and to develop the measures of social policy of the state but also, watching changes in threats, to specify present and develop new directions of activity. Application in practice of those or other criteria of social safety will be instrumental in working out the problems of economic security and influence on socio-economic and political development of Ukraine.

Keywords: economic security, risks and threats of functioning.

УДК 336.76

Асист. Н.М. Добош – Львівський НУ ім. Івана Франка

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
СТРАХОВИКІВ В УКРАЇНІ**

На підставі аналізу існуючого нормативно-правового забезпечення діяльності страхового ринку України визначено основні проблеми його регулювання, запропоновано основні напрямки вдосконалення страхового законодавства. Встановлено, що передумовою стабільного функціонування страхового ринку, забезпечення фінансової стійкості страхових організацій та ефективного управління та розвитку страхової діяльності є не лише існування законодавства, що регулює страховий ринок, а й створення та впровадження системи таких кодексів: торговельного, цивільного, господарського, податкового тощо.

Ключові слова: страхування, страховий ринок, нормативно-правове забезпечення страхового законодавства.

Сучасний характер суспільно-виробничих відносин зумовив створення об'єктивних передумов розвитку і функціонування ринку страхових послуг в Україні і сформував відповідний рівень пропозиції та попиту на них. Такими передумовами є зміни у відносинах власності, створення нових форм господарювання, розвиток підприємницької діяльності, конкуренції, відкриття кордонів для переміщення людей, товарів, послуг, капіталів тощо. Проте існують чинники, які заважають функціонуванню ринку страхових послуг.

До них відносимо:

- нестабільність політичного становища і економічних відносин у суспільстві;
- недосконалість нормативно-правового забезпечення страхової діяльності;
- наростання інфляційних процесів у країні;
- зростання безробіття;
- економічна криза основних галузей національної економіки.

У такій ситуації основні споживачі страхових послуг – юридичні й фізичні особи – не можуть ними скористатися якісно та цілковито навіть в умовах настання різних ризикових ситуацій. Важливою умовою та невід'ємним атрибутом функціонування будь-якої страхової організації в Україні є підпорядкування її основних напрямків діяльності чинному нормативно-правовому законодавству України. Діяльність у межах правового поля країни та знання всіх його основних аспектів дасть змогу в перспективі ефективно та законодавчо правильно здійснювати свою діяльність страховику, що є передумовою його подальшого успішного функціонування.

Правовий статус кожної страхової компанії в Україні визначається Конституцією України, Законами України "Про власність", "Про підприємства в Україні", "Про господарські товариства", "Про цінні папери та фондову біржу", іншим чинним законодавством, Угодою про створення та діяльність страхової організації, її Статутом. Страхові компанії здійснюють свою діяльність згідно з відповідними ліцензіями, виданими Міністерством фінансів України на підставі Закону України "Про страхування".

Правовою основою розвитку страхової діяльності є Закон України "Про страхування", який регулює відносини в сфері страхування і спрямований на утворення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів підприємств, організацій та громадян, що повною мірою стосується і всіх сфер економіки.

Невід'ємним атрибутом нормативно-правового забезпечення діяльності страховиків на ринку страхових послуг України є державний нагляд за здійсненням такої діяльності, метою якого є дотримання вимог чинного законодавства України про страхування, ефективного розвитку страхових послуг, запобігання неплатоспроможності страховиків та захисту інтересів страховальників. До основних чинників, які визначали розвиток регулювання страхового ринку та нагляду за діяльністю страхових організацій у 1991-2008 рр., можна віднести:

1. Перехід до ринкових механізмів регулювання в економіці держави.
2. Зменшення бюджетного фінансування і перехід до комерційного фінансування реконструкції економіки.
3. Запровадження масштабної приватизації і пов'язані з нею розміщення приватизаційних цінних паперів, розміщення акцій приватизованих підприємств, поява комерційних страхових організацій з обслуговування приватизаційних процесів.

Також залишається низка невирішених проблем у регулюванні страхового ринку України (рис.).

Законом України "Про страхування" в редакції (від 4.10.2001 р., № 2745) визначено спеціальний уповноважений орган Центрального Органу ви-

конавчої влади у справах нагляду за страховою діяльністю, передбачені його основні функції та завдання. На цей час функції такого органу виконує Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг [1].

Рис. Проблеми регулювання страхового ринку України

Нагляд за страховою діяльністю здійснюють у трьох напрямках.

Перший, початковий, припадає на етап подання документів на ліцензування. Усі підрозділи Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг вивчають подані документи, роблять свої зауваження до них.

Другий напрямок – це аналіз звітності, яку щоквартально подають страховики. Держфінпослуг звертає особливу увагу на дотримання умов платоспроможності, визначених законодавчими та нормативними актами, а також на розміщення страхових резервів на встановлених ним умовах.

Третій напрямок – проведення безпосередніх перевірок на місці. Перевіряючи Держфінпослуг аналізують первинну бухгалтерську та фінансову документацію, вивчають відповідність договорів страхування правилам, затвердженим під час ліцензування та реєстрації, вивчають банківські документи [3].

Недостатній розвиток нормативно-правової бази, на основі якої повинна встановлюватись відповідальність за правопорушення на страховому ринку, а також неузгодженість вже прийнятих нормативно-правових актів між собою призводить до відсутності потрібного обсягу повноважень державних органів для застосування санкцій та притягнення до відповідальності юридичних і фізичних осіб за порушення страхового законодавства, зокрема за відсутність укладених договорів з обов'язкових видів страхування. Це також спричиняє неузгодженість дій як державних органів між собою, так і різних саморегулювальних організацій (об'єднань страховиків), які функціонують на страховому ринку України.

Відсутність прозорого законодавства та якісної системи обліку, звітності, розкриття інформації та нагляду за діяльністю страхових організацій, недостатність статутного капіталу страховиків та низький рівень професійної підготовки їхніх кадрів з питань страхування обмежує можливості потенційних інвесторів та споживачів страхових послуг щодо якісного відбору страхових організацій, а це, відповідно, зменшує спроможність страхового ринку до мобілізації вільних фінансових ресурсів, підвищення обсягів страхового посередництва та сприяння розвитку ринку страхування загалом.

Для вирішення цих проблем потрібно забезпечити провадження активної державної політики, спрямованої на подальший розвиток системи регулювання страхового ринку та нагляду за діяльністю страхових організацій, приведення страхового законодавства України у відповідність до правових документів Європейського Союзу щодо регулювання та нагляду за ринком страхових послуг [4]. У літературі останніх років акцентовано увагу на тому, що роль держави в період перехідної економіки істотно відрізняється від її ролі у суспільстві зі сформованими ринковими відносинами, стабільною правовою базою, розвиненим фондовим та страховим ринками.

В умовах стабільного економічного розвитку держава повинна насамперед сприяти встановленню системи самоорганізації і саморегулювання, робити акцент на незмінність і довготривалість господарських зв'язків. У період трансформаційних перетворень такий механізм державного регулювання не завжди прийнятний. Оскільки перехідна економіка динамічно змінюється, держава повинна сприяти змінам не лише умов діяльності, а й функцій суб'єктів господарювання. Все це підвищує ризиковість господарювання у всіх сферах діяльності, потребує активних заходів держави щодо формування ринку страхових послуг, дієвого та виваженого втручання (законодавчого, економічного) у процес реформування.

Державне регулювання страхової діяльності здійснюють також місцеві органи виконавчої влади, рішення яких мають обмежений діапазон дії. До компетенції місцевих органів влади входить розроблення методичних рекомендацій щодо проведення експерименту на їх території, спрямованого на страхування певного ризику, визначення специфічних особливостей муніципального страхування, видання нормативних актів щодо контролю страховиків, які проводять страхування за програмами, розробленими з ініціативи та під контролем місцевих органів влади.

Діючі моделі державного регулювання ринку страхування передбачають пошук оптимального співвідношення внутрішніх сил ринкового саморегулювання та безпосереднього впливу державних органів нагляду. В перехідній економіці основний тягар припадає на державні органи нагляду за страховою діяльністю, адже в умовах нестабільного ринкового середовища, відсутності чітко визначеної стратегії розвитку та макроекономічної стабільності можливості ринкової саморегуляції досить обмежені і не можуть реально забезпечувати потреби страхового захисту від наявних ризиків. Важливою передумовою якісних зрушень у регулюванні страхового ринку є рівень підготовки кадрів, особливо фахівців андеррайтингу та аудиту.

Державне регулювання страхової діяльності зумовлює потребу створення єдиного інформаційно-аналітичного центру, в якому опрацьовувалися б масиви основні фінансові показники страхового ринку. Актуальним питанням для страхових організацій також є проникнення зарубіжних страховиків на вітчизняний страховий ринок і пов'язана з цим можливість перекачування страхових платежів за кордон. Існуюче страхове законодавство не дає змоги повною мірою відстежити та обмежити такі дії з боку іноземних учасників страхового ринку України.

Таким чином, потрібною передумовою стабільного функціонування страхового ринку, забезпечення фінансової стійкості страхових організацій та ефективного управління та розвитку страхової діяльності є не лише існування законодавства, що регулює страховий ринок, а й створення та впровадження системи таких кодексів: торговельного, цивільного, господарського, податкового тощо. Також потребує вдосконалення чинне фінансове та банківське законодавство. Важливим є створення сукупності законодавчих актів, які б охопили всі сектори ринкової економіки, сприяли упорядкуванню взаємовідносин між суб'єктами ринку на всіх етапах процесу створення валового внутрішнього продукту держави.

Література

1. Закон України Про страхування від 04.10.2001 р., № 2745. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
2. Журавка О.С. Вплив іноземного капіталу на розвиток страхового ринку України / О.С. Журавка // Наука й економіка. – 2008. – № 1. – С. 277-285.
3. Орланюк-Малицкая Л.А. Страховые организации при переходе к рынку // Экономические науки. – 1991. – № 7. – С. 69-79.
4. Плиса В.Й. Державне регулювання страхового ринку в економічній системі України / В.Й. Плиса // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2007. – № 30. – С. 324-331.
5. Позднякова Л.О. Страхові процеси в умовах ринкової трансформації економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук: спец. 08.04.01 / Нац. академ. ДПС України. – 2004. – 18 с.
6. Ротова Т.А. Страхування : навч. посібн. / Т.А. Ротова, Л.С. Руденко // Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2001. – 400 с.
7. Страхування : підручник / за ред. В.Д. Базидевича. – К. : Вид-во "Знання", 2008. – 1019 с. – (Київському національному університету імені Тараса Шевченка 175 років).
8. Шірінян Л.В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків / Л.В. Шірінян // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 173-178.

Добош Н.М. Государственная регуляция финансовой стойкости страховиков в Украине

На основании анализа существующего нормативно-правового обеспечения деятельности страхового рынка Украины определены основные проблемы его регуляции, предложены основные направления совершенствования страхового законодательства. Установлено, что предпосылкой стабильного функционирования страхового рынка, обеспечения финансовой стойкости страховой организации и эффективного управления и развития страховой деятельности, является не только существование законодательства, которое регулирует страховой рынок, но и создание и внедрение системы таких кодексов: торгового, гражданского, хозяйственного, налогового и тому подобное.

Ключевые слова: страхование, страховой рынок, нормативно правовое обеспечение страхового законодательства.

Dobosh N.M. Government adjusting of insurers' financial stability in Ukraine

Analysis of the existent legislative system for the Ukrainian insurance market was made. Main directions to perfect the insurance legislation were offered. It is set that precondition of the stable functioning of insurance market, providing of financial firmness of insurance organizations and effective management and development of insurance activity, is not only existence of legislation which regulates an insurance market but also creation and introduction of the system of such codes: point-of-sale, civil, economic, tax and others like that.

Keywords: insurance, insurance market, insurance legislation.